

K NOZ § 501:

§ 501 [HROMADNÁ VĚC]

Soubor jednotlivých věcí náležejících téže osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek a tvoří hromadnou věc.

Komentáře

11/06/2013 / ADMINISTRÁTOR

Důvodová zpráva k § 501 až 503

0 0 0

19/03/2014 / Admin Tým

Křížové odkazy

0 0 0

21/03/2018 / Petr Bělovský

Hromadná věc v římském právu

0 0 0

03/11/2017 / Admin Tým

§ 302 ABGB - zdroj inspirace

0 0 0

03/11/2017 / Admin Tým

§ 91 návrhu občanského zákoníku...

0 0 0

31/03/2018 / Petr Bělovský

Corpus Iuris Civilis

0 0 0

27/09/2016 / Jiří Remeš

NS 32 Cdo 3051/2014 - K pojmu...

0 4 3

NS 32 CDO 3051/2014 - K POJMU HROMADNÁ VĚC

27/09/2016 / Jiří Remeš **JŠK, advokátní kancelář, s.r.o.**

Výňatky z rozhodnutí

Odvolací soud vyšel ze zjištění, podle nichž Ing. V. U. jako zhotovitel uzavřel dne 26. 4. 2011 s žalovanou jako objednatelem smlouvu o dílo (dále též jen „smlouva o dílo“), jejímž předmětem byla dodávka interiérového vybavení budovy kolejí „B“ VŠB - TU Ostrava (dále též jen „dílo“). V bodě 13.7 bylo sjednáno, že zhotovitel ani objednatel nemohou bez vzájemného souhlasu postoupit práva a povinnosti plynoucí z této smlouvy třetí osobě. Kupní smlouvou uzavřenou dne 11. 9. 2009, kterou odvolací soud posoudil jako smlouvu rámcovou (dále též jen „kupní smlouva“), se žalobkyně zavázala dodávat Ing. U. na základě jeho objednávek sedací nábytek, zejména kancelářské židle a křesla, a převést na něho vlastnické právo k dodávanému zboží. V článku VII. kupní smlouvy byla sjednána výhrada vlastnického práva do zaplacení kupní ceny v plné výši s tím, že prodlení s úhradou zakládá žalobkyni právo odebrat dodané zboží zpět, a to přímo i od třetí osoby (konečného odběratele). Žalobkyně se zavázala dodat zboží podle objednávky do areálu žalované, v němž Ing. U. pro žalovanou prováděl dílo. V souladu s tím dodala ve dnech 23. 6. až 28. 6. 2011

sedací nábytek přímo žalované jako subdodávku vztahující se ke smlouvě o dílo. Dopisem doručeným dne 23. 6. 2011 pak žalovanou upozornila na sjednanou výhradu vlastnického práva. Ing. U. dílo žalované dne 23. 8. 2011 předal. Smlouvou o postoupení pohledávky (uzavřenou již dne 21. 6. 2011) postoupil část své pohledávky vůči ní ve výši 1 270 763 Kč žalobkyni za podmínek tam sjednaných. Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. 9. 2011, č. j. KSOS 38 INS 10146/2011-B24, byl na jeho majetek prohlášen konkurz. Žalobkyně bezvýsledně vyzývala žalovanou k zaplacení kupní ceny, případně k vrácení nábytku.

...

Při posouzení otázky, zda vlastnické právo žalobkyně k sedacímu nábytku zaniklo jeho zahrnutím do díla provedeného Ing. U. a předaného dovolatelce, se odvolací soud oproti přesvědčení dovolatelky od rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 447/2004 neodchýlil. Nejvyšší soud se v tomto rozhodnutí vyjadřuje k pojmu hromadné věci toliko v souvislosti s otázkou, jaké podmínky musí být naplněny, aby šlo o hromadnou věc jakožto zvláštní předmět právních vztahů (srov. tam užitou formulaci „aby něco bylo možno za hromadnou věc považovat“); důsledky začlenění věci v právním smyslu do věci hromadné na právní povahu věci a na vlastnické poměry, respektive předpoklady, za nichž se může věc v právním smyslu stát prvkem věci hromadné, z hlediska jejího vlastnického režimu, se v tomto rozsudku nezabýval a tuto otázku neřešil ani v jiných svých rozhodnutích. V rozhodovací praxi Nejvyššího soudu nebyla dosud zodpovězena ani související otázka, jaký osud mají ty věci použité k provedení díla, které jsou ve vlastnictví třetí osoby. Stran řešení těchto otázek – a pouze v tomto rozsahu – shledal Nejvyšší soud dovolání přípustným a v tomto rozsahu podrobil rozhodnutí odvolacího soudu dovolacímu přezkumu.

...

Zákon č. 40/1964 Sb. pojem „věc hromadná“ známý již z římského práva („universitas rerum“) nedefinoval, ve znění účinném od 1. 1. 2002 s ním však počítal, a to v ustanoveních § 153 a násl. při úpravě zástavního práva; tak v § 153 mimo jiné stanovil, že zástavou může být věc movitá nebo nemovitá, podnik nebo jiná věc hromadná, soubor věcí ... V návaznosti na to občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2002, v § 258 odst. 3 o. s. ř. stanoví, že výkon rozhodnutí prodejem zástavy lze pro zajištěnou pohledávku provést (mimo jiné) prodejem zastavených movitých a nemovitých věcí, věcí hromadných a souborů věcí...

Pojem „věc hromadná“ nedefinoval ani obchodní zákoník, byť s ním, ve znění účinném od 1. 1. 2001, rovněž pracoval, a to při vymezení pojmu „podnik“; v § 5 stanovil, že podnikem se pro účely tohoto zákona rozumí soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání (odstavec 1, věta první). Podnik je věc hromadná. Na jeho právní poměry se použijí ustanovení o věcech v právním smyslu (odstavec 2, věta první a druhá).

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, a zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu), pojem „věc hromadná“ neznaly. Obecný zákoník občanský (vyhlášený císařským patentem ze dne 1. 6. 1811 č. 946 Sb. z. s., který byl pro území Republiky československé recipován zákonem č. 11/1918 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a který byl zrušen ke dni 1. 1. 1951, dále též jen „o. z. o.“), definoval hromadnou věc v § 302 tak, že úhrn několika věcí jednotlivých, který se za věc jednu považuje a bývá označován společným jménem, tvoří věc hromadnou a pokládá se za celek. V § 427 pak označil jako příklad věci hromadné sklad zboží.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014 (dále též jen o. z.), definuje hromadnou věc v § 501 tak, že soubor jednotlivých věcí náležejících téže osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek a tvoří hromadnou věc. V § 1347 pak stanoví, že při zastavení hromadné věci se zástavní právo vztahuje na zástavcovy jednotlivé věci náležející k zástavě a jí sloužící, ať jsou kdekoli. Zástavní právo se vztahuje na každou jednotlivou věc, která k hromadné věci přibude, a zanikne ke každé jednotlivé věci, která se od hromadné věci odloučí.

Již z dikce citovaných ustanovení obecného zákoníku občanského a nového občanského zákoníku je zřejmé, že věc hromadná není věcí v právním smyslu, nýbrž jde o zvláštní právní konstrukt, kterým je v systému soukromého práva zakotven jiný, od věcí v právním smyslu odlišný předmět právních vztahů; jedná se o úhrn (soubor) jednotlivých věcí, který se za jednu věc (za jeden předmět, za celek) toliko považuje (pokládá). Tomuto pojetí odpovídají též jak shora citovaná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb. a občanského soudního řádu, upravující věc hromadnou vedle věcí jako zvláštní, od věcí odlišný předmět právních vztahů, tak i ustanovení obchodního zákoníku; stanovil-li v § 5 odst. 2 při úpravě podniku jako věci hromadné výslovně, že na jeho právní poměry se použijí ustanovení o věcech v právním smyslu, pak zjevně vycházel z pojetí, v němž věc hromadná věcí v právním smyslu není. Tvořil-li pak věc hromadnou věcí v právním smyslu, pak tyto věci – již ze své povahy – mohou být samostatným předmětem právních vztahů a je s nimi možno samostatně disponovat; citovaný § 1347 o. z. s takovou jejich vlastností výslovně počítá, řešil-li právní režim jednotlivých věcí, které byly od věci hromadné odloučeny.

Při výkladu § 302 o. z. o. dobová judikatura dovodila, že účelem konstrukce hromadné věci je usnadnění právních dispozic se soubory věcí [srov. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 1924, sp. zn. Rv I 1139/24, uveřejněné ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu (1919-1948) – Vážný, pod číslem 4085, ročník 1924, podle něhož „význam hromadné věci vyčerpává se tím, že

užívající souborného označení můžeme se obejít bez výpočtu individuálních věcí, majících sdílet společný osud právní“].

Z téhož pojetí vychází též rozhodovací praxe soudů při aplikaci zákona č. 40/1964 Sb. Nejvyšší soud vyložil již v rozsudku ze dne 22. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1080/2005, že předmětem nájmu může být i soubor věcí v právním smyslu, podle okolností např. byt, nebytové prostory, pozemek, které se pronajímají ke specifickému účelu jako ucelený soubor, jako věc hromadná, kdy nejde o nájem jednotlivých nemovitostí, nýbrž o nájem věci podle § 663 a násl. obč. zák. ve smyslu § 118 odst. 1 obč. zák. K tomuto závěru se Nejvyšší soud přihlásil např. v rozsudcích ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. 32 Odo 1263/2006, a ze dne 24. 7. 2012, sp. zn. 32 Cdo 451/2012. V rozsudku ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3757/2009, pak vysvětlil, že sklad zboží se v právních vztazích pokládá za jedinou věc, i když ve skutečnosti jde o souhrn více jednotlivých věcí. Zástavním právem je zatížen sklad zboží jako „jediná věc“; znamená to, že na jednotlivé věci umístěné ve skladu se zástavní právo nevztahuje a že zástavní právo nevázne na věci, která byla (v souladu s jeho účelem) ze skladu vyjmuta.

Shodný názor zaujímal komentářová literatura, dovozující v rámci výkladu § 118 obč. zák. (srov. např. Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha : Walters Kluwer, 2009. 346 s.), že věc hromadná je soubor jinak samostatných věcí, jejichž spojení a vnitřní vazby sledují společný účel, takže tvoří určitý hospodářský celek a v právním styku tvoří jediný předmět občanskoprávních vztahů, neboť je s nimi nakládáno jako s jediným celkem (obdobně srov. též Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, 582 s.).

Ke stejným závěrům dochází - při výkladu předpisů nového občanského zákoníku - též recentní komentářová literatura. Tak např. v díle Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha : Wolters Kluwer, 2014) se dovozuje, že hromadná věc ve smyslu § 501 o. z. není věcí v pravém smyslu slova, nýbrž fikcí, kdy se za jednu věc považují dvě či více věcí, na které se pro zjednodušení právního styku nahlíží, jako by šlo o věc jedinou. Protože jde o věci v právním smyslu, je možno jimi disponovat samostatně. Jelikož však tvoří určitý hospodářský celek, může s nimi být nakládáno i jako s jednou jedinou věcí. Tentýž názor, pouze jinak vyjádřený, lze nalézt v díle Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník - velký komentář. Svazek III. Praha : Leges, 2014, kde se zároveň konstatuje, že hromadná věc může být tvořena buď relativně stálou množinou složek, kdy je nepraktické, byť přípustné, aby bylo samostatně disponováno s jednotlivými složkami zvlášť, či se její obsah a rozsah může měnit v závislosti na čase a myslitelné jsou i dispozice s jejími jednotlivými prvky (např. skladové zásoby).

Věc hromadná je tedy zvláštním předmětem právních vztahů, odlišným od věci v právním smyslu a založeným na fikci, v jejímž důsledku se na určitý kvalifikovaný soubor věcí v právním smyslu nahlíží tak, jako by šlo o jednu věc; účelem této právní konstrukce je zjednodušení právního styku. Každá z věcí, z nichž sestává hromadná věc, si přitom zachovává způsobilost být samostatným předmětem právních vztahů. Začlenění do hromadné věci nelze ztotožňovat se situací, kdy se původně samostatná věc stane součástí jiné věci ve smyslu § 120 odst. 1 obč. zák., například v důsledku zpracování (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 35 Odo 124/2003, uveřejněný pod číslem 81/2004 Sbírky rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu).

Prosazuje-li tedy dovolatelka závěr, že sedací nábytek se stal součástí hromadné věci, z čehož dovozuje, že jej poté již nelze od hromadné věci odloučit, pak se zásadně mylí. Jednotlivé věci v právním smyslu nepozbývající začleněním do věci hromadné svou právní povahu a lze jimi i nadále samostatně disponovat a tak je ze souboru věci hromadné vyjmout, dokonce i v takovém případě, kdy je hromadná věc tvořena relativně stálou množinou složek a vynětím jedné z nich by došlo k popření smyslu univerzality (srov. shodně již citované dílo Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník - velký komentář). Jestliže začleněním do věci hromadné věc v právním smyslu nezaniká, nemá takové jednání za následek ani zánik vlastnického práva k ní; opačný závěr zastávaný dovolatelkou postrádá jakoukoliv oporu.

Dovolatelka ostatně ve své argumentaci pomíjí pravidlo, jež bylo sice výslovně vyjádřeno až v § 501 o. z., z povahy věci však nutně platilo i za předchozí právní úpravy, totiž že jednotlivé věci tvořící věc hromadnou musí náležet témuž vlastníku; jinak by přeci nemohlo být s věcí hromadnou nakládáno jako s celkem, což je právě účelem tohoto právního instrumentu. Skutečnost, že veškeré její složky náleží jednomu vlastníku, patří mezi pojmové znaky hromadné věci. Nemůže se tedy stát součástí věci hromadné věc, k níž svědčí vlastnické právo osobě odlišné od vlastníka hromadné věci.

Z pohledu vlastnického režimu není - oproti tomu, co naznačuje dovolatelka - samo o sobě rozhodující ani to, že sedací nábytek byl součástí sjednaného předmětu díla. Ani ze skutečnosti, že se určitá věc stane součástí předmětu díla, totiž bez dalšího neplyne, že taková věc pozbývá způsobilosti být samostatným předmětem právních vztahů a nemůže mít samostatný věcně právní režim, nevyjímaje důsledky sjednané výhrady vlastnického práva. Předmět díla ve smyslu předmětu závazkového vztahu nemusí být (a v praxi často nebývá) vždy jednou jedinou věcí ve smyslu věcněprávním; může jít také o soubor věcí, který pak může, ale nemusí být věcí hromadnou (v závislosti na tom, zda splňuje pojmové znaky hromadné věci či nikoliv). Z věcněprávního hlediska by bylo v souzené věci podstatné například až to, zda se sedací nábytek, respektive jeho jednotlivé kusy, staly či nestaly součástí jiné věci ve smyslu § 120 odst. 1 obč. zák., v důsledku čehož by přestaly být věcí v právním smyslu; až to by totiž mohlo mít za následek zánik vlastnického práva k těmto věcem. Je-li tedy věc užitá při provedení díla způsobem, v jehož důsledku se stává součástí

předmětu díla, jenž však není spojen s jejím zánikem (např. nestane se součástí jiné věci), zůstává věcí v právním smyslu, a je-li vlastníkem takové věci třetí osoba, vlastnictví samotným včleněním věci do předmětu díla nepozbývá; vlastnictví může tato osoba pozbyt jen některým ze způsobů aprobovaným zákonem, včetně způsobu upraveného v § 446 obch. zák. ve spojení s § 554 odst. 5 obch. zák. Pro závěr, že sedací nábytek (jednotlivé židle, křesla a pohovky) zanikl zpracováním, není podklad ve zjištěném skutkovém stavu věci a „zpracování“ těchto věcí do předmětu díla v tom smyslu slova, jak je užívá dovozatelka, na postavení těchto věcí jako věcí v právním smyslu nic nemění.

Zatím žádné diskuzní příspěvky